

Професор Јехуда Бауер (1926–2024)

Професор Јехуда Бауер, израелски историчар светског гласа, корифеј студија Холокауста и мислилац чије су речи обликовале начин на који човечанство разуме зло, оставио је за собом дело које има непролазну важност и моралну снагу. Иза једног од најгласовитијих све-дока и тумача 20. века остаје тишина која нас обавезује.

Рођен 6. априла 1926. у Прагу, у свету који је још носио оживљке Првог светског рата, Бауер је одрастао у сенци растућег антисемитизма и политичког екстремизма. У дану када је нацистичка војска прогласила окупацију Чехословачке, последњим возом напушта земљу са породицом, избегавши судбину милиона својих сународника. Његово породично избеглиштво у Палестину, тада још увек под британским мандатом, представљало је спас, али и почетак личне мисије која ће одредити његов животни пут. Још као младић, Бауер ће се придружити левичарском покрету Хашомер Хацаир и постати члан Шовал кибуца у Негев пустињи, који ће бити његов дом наредну четрдесет и једну годину. Ту ће засновати породицу, али и написати докторску дисертацију о Палмаху, елитној једници Хагане (ционистичке војне организације) у чијим редовима ће се борити у току израелског Рата за независност 1948. године.

Његов академски пут развијао се на Хебрејском универзитету у Јерусалиму, где је покренуо студије које су се бавиле Холокаустом пре него што је та област уопште постала засебна академска дисциплина. У времену када су многи сматрали да је боље ћутати или заборавити, Бауер је инсистирао да је изучавање Холокауста предуслов за разумевање човека, политике, друштва и моралне одговорности. Његових више од четрдесет књига, бројне студије, чланци и предавања поставили су темеље научне анализе геноцида, политичких процеса који му претходе и друштвених механизма који омогућавају да се догоди. Професор Бауер био је међу кључним теоретичарима који су допринели дефинисању терминолошких и методолошких стандарда у савременим студијама геноцида. Његови ставови оставили су неизбрисив траг у хуманистичким и друштвеним наукама, посебно у истраживањима структуре модерне државне репресије и масовног насиља.

Оно по чему су се његови интелектуални напори истицали није био само научни интегритет, већ и његова посвећеност човеку и етици. Бауер је веровао да је у корену Холокауста – и сваког геноцида

– одсуство емпатије, урушавање моралних и друштвених норми и систематско разарање људскости. Упозоравао је да геноцид није последица „необјашњивог зла“, већ резултат одлука које људи доносе у конкретним историјским околностима. Баш из тог разлога је сматрао да је Холокауст догађај без преседана, али да није јединствен. То је значило да би се могао поновити у будућности и да је потребна одлучна акција како би се спречило да се такве страхоте опет догоде човечанству. У својој познатој књизи *Преиспитивање Холокауста* (Rethinking the Holocaust) он упозорава: „Ужас Холокауста није у томе што је одступао од људских норми; ужас је што није. Оно што се десило може се опет поновити, другима а не нужно Јеврејима, као и од стране других починилаца и не нужно Немаца. Ми смо сви могуће жртве, могући починиоци и могући посматрачи.“ Његова позната мисао — да Холокауст не сме да се посматра као мистерија, већ као „људски чин који су људи починили против људи“, постала је једна од најцитиранијих формулација у модерној историографији Другог светског рата. Енергично је аргументовао против мистификације зла, верујући да се оно мора разумети како бисмо деловали превентивно.

Поред научног рада, професор Бауер је одиграо централну улогу у формирању и консолидацији међународних оквира за образовање о Холокаусту. Као један од оснивача и најзначајнијих стручних ауторитета у оквиру Међународне алијансе за сећање на Холокауст (IHRA), учествовао је у формулисању међународних смерница, дефиниција и стандарда које данас користе државе и институције на глобалном нивоу. Његов рад имао је трајан утицај на развој јавних политика у области меморијализације, педагогије, као и супротстављања ревизионизму и негацији Холокауста. Професор Јехуда Бауер често је говорио да „сећање није довољно ако не води деловању“. Његове колеге и пријатељи истичу да му је живот био пример управо таквог поступања: истрајног, храброг и посвећеног етици. Својим научним ангажовањем није позивао на мржњу и освету, већ на разумевање и одговорност за прошлост.

Данас, када се свет поново суочава са порастом антисемитизма, политичке мржње и дехуманизације, губитак Јехуде Бауера делује још већи. Његова смрт оставља празнину која се не може лако попунити, али његово наслеђе наставља да живи у институцијама које је основао, као и у генерацијама историчара, теоретичара, наставника и активиста којима је са пуно енергије преносио своја знања до краја свог готово стогодишњег живота.

На крају, истраживачи јеврејске историје и културе који оклевају да се баве феноменом Холокауста треба да се подсети да Бауер, иако је преживео Холокауст и постао један од најеминентнијих научника у тој области, у почетку своје каријере, због страха и нелагоде, није желео да се бави овом темом. Међутим, на наговор свог пријатеља Абе Ковнера, јеврејског партизана из Вилне и касније познатог израелског књижевника, он се окреће изучавању јеврејског страдања у току Другог светског рата. Постаје пионир студија Холокауста, на личном примеру показујући да храброст није одсуство страха, већ ходати напред упркос истом. Нека сећање на њега буде благослов и трајна обавеза да његова мисија буде настављена. *Теи нафшо церура би-црор ахајим!* Нека би му душа била везана у сноп живих!

Ана Ђирић Павловић